దీపం సెమ్మా

ఆ రాగిసెమ్మా ఎన్ని శతాబ్దాల క్రితం చేశారో మా తాతయ్యకూడా చెప్పలేక పోయినాడు. అయితే మాత్రం మా కుటుంబంలో ఆరుతరాల్నుంచీ దేవతార్చన పీఠం దగ్గిర ఆవునెయ్యి వత్తుల దీపం కాంతులు ఆనందంగా విరజిల్లుతూ వుండేది.

మా తాతయ్యే చిన్నతనంలో నన్ను కాళ్ళ వుయ్యాల వూగిస్తూ. "వుయ్యాలా దంపాలా" అని పాటపాడుతూ ఆ సెమ్మా కథ చెప్పాడు.

"చిట్టిగా అప్పుడేవయిందనుకున్నావు, మా తాతయ్య తాతయ్య తాతయ్య రామేశ్వరం నడిచి వెళ్తూ కుంభకోణంలో ఆగాడు."

"తాతయ్యా! కుంభకోణం మన చింతలదొడ్డి వెనకాలా? అక్కయ్య నువ్వు చెప్పావని చెప్పిందిలే."

"కాదురా - ఇంకా దాని వెనక ఎంతో.... దూరం. ఆ కుంభకోణంలో ఆయన సోమవారం ఉదయమే కోనేరులో స్నానంచేసి, సంధ్యావందనం వార్చి, మడిబట్టలు, రాగి చెంబు, వుద్ధరిణెతో గోపురం దగ్గిరకు వెళ్ళాడు."

"గోపురం అంటే - గుళ్ళో మనుషుల నెత్తిమీద పూజారి పెట్టడూ, అదా?"

"కాదురా నాన్నా! మనవూరిగుడికి ముందరగా ఇంకో గుళ్ళాగ ఎత్తుగా లేదూ; అది.

"అవును ఎన్నో బొమ్మలు చెక్కి వున్నాయి. మెట్లు మొన్న సాయంత్రం అప్పుడెప్పుడో చిట్ట చివరిదాకా నే నెక్కుతే - మీరంతా కంగారుబడ్డారు. అమ్మ ఏడ్చింది...."

"ఆరి నీ-గేపకం వుందీ! విను. అక్కడ ఒక ముసలమ్మ ఒక చిన్నపిల్లతో అడిలిపోతూ వున్న చూపులతో యిటూ అటూ చూస్తూవుంది."

"ఆ చిన్న పిల్ల అందంగా వుందట. ఆవిడ మా తాతయ్య, తాతయ్య తాతయ్యని చూచి వణుకుతూ తెలుగుతో 'నాయనా మీ దేవూరు - మీరు తెలుగువాళ్ళా' అని కంట నీరు పెట్టుకుంటూ వణుకుతూ అడిగిందట".

"అన్నిచోట్లా తెలుగేగా!"

"కుంభకోణంలో అరవం మాట్లాడుతారులే, అందుకని వాళ్ళు అరవవాళ్ళు".

"ఆ ముసలమ్మ తెలుగావి దన్నమాటా తాతయ్యా! ఆ తరువాత చెప్పవూ?"

2

"**మా** తాతయ్య తాతయ్య తాతయ్య 'అవునమ్మా మాది గోదావరీ తీరం" అని కులగోత్రాలన్నీ చెప్పాట్ట. ఆ ముసలావిడ ఘోలుఘోలున దుఃఖిస్తూ "నాయనా! నా కొడుకు యిక్కడ రెండేళ్ళ కిందట రెడ్డి ప్రభువుల పనిమీద వచ్చాడు. భార్యా కూతుళ్ళను కూడా తీసుకువచ్చాడు. ఆర్కాటు నవాబుల కొలువులో రెండేళ్ళువుండి చిదంబరం మొదలైన క్షేత్రాలు సేవిస్తూ వచ్చాడు యీ వూరు. ఇక్కడ రెండునెల్ల క్రితం జబ్బుచేసి నా కుమారుడూ, మహాపతివ్రత కోడలూ నన్నూ, యీ కనుగాయనూ దిక్కులేనివాళ్ళను చేసి వెళ్ళిపోయారు' అందిట. ఆమె పట్టలేక ఏడుస్తూంటే నలుగురూ మూగారట. మా తాతయ్య తాతయ్య తాతయ్యకు కూడా కన్నీళ్ళు తిరిగి, వాళ్ళని కోవిల్లోకి తీసుకుపోయి ఓ మండపంలో కూచోమని, తానూ కూచుని, వాళ్ళ పుట్టు పూర్వోత్తరాలు తెలుసుకున్నాడు.

కొడుకూ కోడలూ పోగానే రెడ్డి ప్రభువుల కా కబురంది ఆ ముసలమ్మకి కబురంపారట. ఆవిడ తక్షణం బయలుదేరి రామేశ్వరం వెళ్ళే జట్టును ఒకదాన్ని పట్టుకొని కుంభకోణం చేరిందట. తల్లిదండ్రు లిద్దరూపోగానే ఆ పిల్ల అస్తమానం ఏడుస్తూ బెంగపెట్టుకుపోయిందట. పాపం ఆ వూళ్ళో వున్న పెద్ద సంపన్న గృహస్థు డో అయ్యరు ఆ పిల్లను తన ఇంట్లో ఉంచుకున్నా అరవంరాక బెంబేలెత్తిపోయిందట. వాళ్ళ బామ్మ రాఁగానే ఒక్క ఉరుకురికి కౌగలించుకొని మూర్ఛపోయిందట".

"తాతయ్యా నాకూ ఏడుపు వస్తోంది."

"మా తాతయ్యా తాతయ్య తాతయ్య వాళ్ళని తీసుకొని మనవూరు తీసుకువచ్చాడు. కులగోత్రాలన్నీ చూసుకుని ఆ పిల్లని తన కొడుక్కి చేసుకున్నాడు. ఆ పిల్ల ఒక్కతే సంతానంగనక తండ్రి ఆస్తిఅంతా మానాన్న తాతయ్య తాతయ్యకు వచ్చిందిరా బాబూ."

3

"**మా**తాతయ్య తాతయ్య తెచ్చిన ఆస్థిలోకల్లా ముఖ్యమైందే ఈ రాగి దీపం సెమ్మా. ఆ సెమ్మాతోనే వచ్చిం దాస్థి ఆవిడ తండ్రికి. గుంటూరు సీమనుంచి రెడ్ల ప్రభువుల రాయబారిగా వచ్చాడాయన ఆర్కాటు నవాబు దగ్గరకు. ఒక రోజున ఆయన ఆ వూళ్ళో తిరుగుతూవుండగా అంగడి వీధిలో ఈ సెమ్మా అమ్మకానికి వచ్చింది. ఆ సెమ్మా కళకళలాడుతూ దివ్యంగా కనపడింది ఆయనకు. మాట్లాడకుండా అడిగినంత డబ్బిచ్చి కొనుక్కొచ్చి ఆయన దేవతార్చనం పెట్టెదగ్గిర పెట్టాట్ట.

ఆ సెమ్మా శిల్పంపని అతి అందంగాను, నాజూకుగాను, అద్భుతంగాను వుంది. కిందమట్టు కమలం, అందులోంచి కాంతి తీగలా కలశాలు, చక్రాలు, కమలాలు, తీగెలు, తామరకాయలా పైకెదిగి అష్టదళపద్మములా సెమ్మా ప్రమిద వెలిసింది. ఆ ప్రమిద మధ్యనుంచి ఒక తీగ పైకిపోయింది. ఆ తీగె చివర ఒక హంస చాలా ఒయ్యారంగా నిలిచివుంది. ఆ హంసమీద సంపూర్ణ ప్రపుల్ల కమలం, దానిమీద పద్మాసనాసీన ఐన లక్ష్మీ – సరస్వతీ, చతుర్విధ పురుషార్థాలు, విజ్ఞానవీణ, తాళాలు, అష్టహస్తాలతో పట్టుకొని హాస విలాసంగా వున్న వదనంతో వెలిసివుంది.

ఆ సెమ్మాలో ఆవు నెయ్యిగాని యింకోటి పోసేందుకే వీలులేదు. పమిడిపత్తి వత్తులు పెట్టి దీపం వెలిగిస్తే ఐశ్వర్యప్రదమైన వెలుగులు వెదజల్లుతూ, దేవతార్చనం పెట్టెలో వున్న దేవతల విగ్రహాలు ప్రాణశక్తులతో ప్రత్యక్షమయ్యేటట్లుగా వెలిగేది.

ఆ సెమ్మా దేవతార్చనం పెట్టె దగ్గిరకు వచ్చినప్పటినుంచి ఆ బ్రాహ్మణుడికి వచ్చిన తెలివితేటలు అద్భుతం. రాజకీయంలోనే కాకుండా శాస్త్రాల్లో, కవిత్వంలో అన్నింటిలో ఉత్సాహం కలగడం, వాటిలో మంచి ప్రజ్ఞకూడా కలగడం ఆరంభించింది. నవాబుగారికి ఆయనంటే గాఢం అయిన ప్రేమకలిగి నిలువుదోసిళ్ళు, యివ్వడం ప్రారంభించాడు.

అల్లా రెండేళ్ళు జరిగింది. కుంభకోణం వెడదామని ఆయన ఇల్లాల్నీ కూతుర్నీ వెంటబెట్టుకుని దేవతార్చనం పెట్టె తీసుకొని, బరువని ఆ రాగి సెమ్మా మాత్రం వదిలిపెట్టి బయలుదేరా ట్టాయన.

అది బెడసికొట్టింది కాబోల్ను. కుంభకోణం వెళ్ళాడో లేదో భార్యాభర్తల కిద్దరికి కొంచెం జ్వరం వచ్చి, సంధిపుట్టి కూతురిని జననీజనకులు యెడబాసిపోయారు.

వారి కుమార్తెను మా తండ్రి తాతయ్య తాతయ్యకు యిచ్చి వివాహం చేసినప్పుడు వారి ఆస్థితోపాటురాగానే మా యింట్లో దేవతార్చనం దగ్గిర వెలిగిపోవడం ప్రారంభించింది ఆసెమ్మా. అప్పటినుంచి మా వాళ్ళంతా యే చదువు చదివినా అందులో సంపూర్ణ పాండిత్యం. ఏది పట్టినా బంగారం. మమ్మల్ని జమీందారులనే అంటారుగా!

ఆ సెమ్మాగృహం శుచిచేసి, ఇంటి ఆవిడ పూజల అరుగు అలికి, ముగ్గులు పెట్టి- దీపం పెట్టగానే ఆ లక్ష్మీ సరస్వతీదేవి ఫక్కున నవ్వేదట. ఆ దీపంలో నెయ్యి అయిపోయేముందు యెవరికో ఒకరికి తప్పక జ్ఞాపకం వచ్చే తీరేదట. రాత్రల్లా యెవరికో ఒకరికి మెలకువ వస్తూనేవుండేది. తెల్లవారగానే గాలివేసినట్లు ఆరిపోయేది. అందాకా గాలివాన వీస్తూన్నా కదిలేదన్నా కాదని చెప్తారు.

4

ఆ సెమ్మా పోయింది యిప్పుడు. అప్పణ్ణుంచి మా ఇంట్లో అన్నీ దురదృష్టాలే. ఎల్లా పోయిందో?

మా తండ్రిగారు ఇంగ్లీషు పరీక్షల్లో బాగా పేసవుకుంటూ వచ్చారు. ఆయన జిల్లా జడ్జీ పని చేస్తున్నారు ఇప్పుడు. ఆయన ఉద్యోగంలో ప్రవేశించిన కొన్నాళ్ళకే మా తాతగారు కాలధర్మం చేశారు. కోర్టు మునసబీపని చేసినన్నాళ్ళూ మా తండ్రిగారు యెవరో ఒక బ్రాహ్మణ్ణి దేవతార్చనం కోసం వుంచారు, సబుజడ్జీ అయింది. అప్పట్నుంచి ఆ పని పోయింది. ఒక జమీందారుగారి కుమార్తెనని మా అమ్మ దీపం పెట్టడం మానేసింది.

ఆ దేవతార్చనం పెట్టె నెమ్మదిగా మా స్వంత గ్రామంలో వుంచేశాం. ఇల్లా ఉంటూవుండగా మా అమ్మకు జ్వరం ప్రారంభం; సంధిలోకి దింపింది. ఎంతమంది గొప్ప వైద్యులు ప్రయత్నాలు చేసినా మా అమ్మ మమ్మల్ని తీరని దుఃఖంలో ముంచి వెళ్ళిపోయింది.

ఆ తరువాత మా ఇంట్లో దొంగలుపడి పదివేల రూపాయల ఆస్థి దోచుకొని పోయినారు. మా చెల్లెలుకు కలరావచ్చి మూడేళ్ళక్రిందట కాలం చేసింది. అప్పుడే జడ్జీ పని అయింది మా నాన్నగారికి.

నేను బాగా పరీక్షల్లో కృతార్థుణ్ణి అవుతూ వుండేవాణ్ణి. అల్లాంటిది బి.ఎ. పరీక్షకు వెళ్ళాలంటే జబ్బు. మూడేళ్ళు ప్రయత్నం చేశాను. కాని లాభం లేకపోయింది. నాకు ఎంతో ఏడుపు వచ్చింది. మా నాన్నగారి దగ్గిరికి వెళ్ళాను.

"నాన్నగారూ యింక నేను చదువుమానేస్తా".

"పోనీలే! చదువుకేమిగాని మంచి బలంగా వుండేవాడివి నీకు కళ్ళు గుంటలుపడ్డాయి. బెంగా?"

"నాకు... ఏమీ తోచదండి. రెండు మూడుసార్లు ఆత్మహత్య చేసుకుందాం అని అనిపించింది."

"ఛా! వట్టి వెఱ్ఱివాడవులా ఉన్నావు. మొన్న డాక్టరు విశ్వనాధరావుగారు ఏమి చెప్పారు?"

"ఆయన నాతో ఏమీ చెప్పలేదు. మీతోనే మాట్లాడుతాను అన్నాడు."

మా నాన్నగారికి అక్కణ్ణుంచి నాకుమల్లేనే బెంగ పట్టుకుంది. ఆరు నెలలు సెలవు పుచ్చుకున్నారు. మేం అంతా మా స్వంతగ్రామం వెళ్ళాం. గోదావరితీరాన్న నేను రోజూ విశ్రాంతికి వెళ్తూవుండేవాణ్ణి.

ఒకనాడు నేనూ మా నాన్నగారూ మా మేనమామా యింకా యింకా యితర చుట్టాలూ ఊళ్ళోవుండే పెద్దలూ అందరూ మా మేడమీద కూర్చుని తాంబూలము వేసుకుంటూ ఉన్నాము. ఆ సమయంలో మా నాన్నగారు చటుక్కున లేచి కిందికి దిగివెళ్ళారు. నాకు ఏమిటో భయంవేసింది. ఒళ్ళు పులకరించింది. కూడా మేడదిగి నేనూ వెళ్ళాను. ఇద్దరం పడమటింటిలోనికి వెళ్ళాం. అక్కడ అలుకులు, ముగ్గులూ లేకుండా పూజ అరుగుంది. మా నాన్నగారికి కళ్ళనీళ్ళు వచ్చి దేవతార్చనం పెట్టెలు కలశాలు ఉన్న అలమారు తలుపు తాళంతీసి, తెరిచారు. అందులో ఏమిటో ప్రాణం లేనట్టే ఉంది. అన్ని విగ్రహాలూ ఉన్నాయి.

"బాబాయి రాగిసెమ్మా యేదిఁ".

"ఏ రాగిసెమ్మా?"

"కుంభకోణం రాగిసెమ్మా".

"అవునవునండి, ఏదీ? అడగనాండి మావయ్యని పిలిచి?" ఎంత వెతికినా యెక్కడా లేదు.

అప్పణ్ణుంచి మా నాన్నగారు దీపం సెమ్మాకోసం లోకాలు తల్లక్రిందులు చేయడం మొదలుపెట్టారు.

5

నాకు నాలుగైదు సంబంధాలు, ఆంధ్రదేశంలోని గొప్పవి వచ్చాయి. ఒక సంబంధం మా నాన్నగారి ప్రాణ స్నేహితుని కుమార్తె. ఆ అమ్మాయి చాలా అందంగా ఉంటుందని అందరూ అంటారు. ఆమె బొమ్మ చూసిన నేనూ అల్లాగే అనుకున్నా. ఆ అమ్మాయిని చూడ్డానికి నేనూ మా నాన్నగారూ వెళ్ళాం గుంటూరు.

అప్పుడు విజయదశమి. గుంటూర్లో అందరూ కలశాలు పెట్టి నవరాత్రములు జరుపుతారు.

మా నాన్నగార్ని నన్నూ ఆ యింట్లో చేసిన గౌరవం యింతా అంతా కాదు. అప్పుడే పండగలకు రాబోయే అల్లుడు వచ్చాడా అన్నారట లోకులు.

వాళ్ళింట్లో పండగ బొమ్మలు పెట్టారు. ఒక గది యిచ్చారు వాళ్ళ అమ్మాయికి. ఒక్కతే కూతురు. ఆ అమ్మాయి తమ్ముడు నా దగ్గిరకువచ్చి అస్తమానం ఎగాదిగా చూడ్డం. అతని కళ్ళు విశాలంగా బాగానేవున్నై; అతని అప్పగారి కళ్ళు."

దశమిరోజున బొమ్మలగదిలో ఆ అమ్మాయిని చూడ్డానికి ఏర్పాటయింది. లోపలికి వెళ్ళా. మిలమిలలాడుతూ బంగారు బొమ్మలా నుంచుంది. సిగ్గునవ్వు మోముతో ఆ అమ్మాయి. నాకు సిగ్గేసింది. నా గుండె కొట్టుకుంది. ఆ అమ్మాయి అందం వర్ణించడానికే వీలులేదు.

"ఆ అది ఏమిటి? అయితే సూర్యనారాయణరావూ, ఆ రాగిసెమ్మా ఎక్కడిదోయి?" అని అడిగాడు మెరిసిపోయే కళ్లతో మా నాన్న."

"చెన్నపట్టణంలో విక్టోరియా మందిరంలో కొన్నా."

"ఈ సెమ్మా మాది సుమా."

"ఆహా, ఎలా వెళ్ళిం దక్కడకు?".

అక్కణ్ణుంచి తంతివార్తల్లో విచారణ జరిపించగా చివరకు ఒక పప్పుమిఠాయి అమ్మేవాడికి మా యింటి కాపరి కుర్రాడు అమ్మినట్టు, అది వాడు రాజమండ్రిలో కంచరం దుకాణానికి అమ్మినట్టు, వాళ్ళ దగ్గిర ఒక గుమాస్తా కొని విక్టోరియా మందిరంవాళ్ళ కమ్మినట్టు తేలింది.

ఆ సెమ్మా నా ప్రాణము, నా ఆత్మనే లాగేసింది. ఆ అమ్మాయి మా యింటికి కాపురానికి వచ్చేటప్పుడు ఆ రాగి సెమ్మా పట్టుకొనే వచ్చింది.

మా తండ్రిగారు దేవతార్చన రోజూ చేస్తారు. నా ప్రియపత్ని, దీపంకాంతులు బంగారుమోమునకు అద్భుతమైన తేజం యివ్వగా, ఆ దీపం పమిడిపత్తివత్తులతో రోజూ ఉదయాన్నే మడిగట్టుకొని వెలిగిస్తూ వుంటూంది.